

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomaila alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuiston luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) kannattaa avioliittolakiin otettavaa uutta säännöstä, jolla pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Pakkoavioliittotilanteissa avioliitto voidaan purkaa avioeromenettelyn kautta, mutta tällöin avioliittoon pakotetun siviilisäätö olisi avioliiton purkamisen jälkeen ”eronnut”, vaikka hän ei ole antanut suostumustaan avioliittoon. Avioliiton kumoamisen myötä kummankin aviopuolison siviilisäätö palautuisi ennen avioliittoa vallinneeseen tilanteeseen, jolla voi olla tärkeä merkitys avioliittoon pakotetulle. Muutoin avioliiton kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Tällöin avioliiton mukana tuoma perheoikeudellinen suoja säilyisi toisin kuin avioliiton mitättömäksi julistamisessa, jolla voi olla tärkeä merkitys avioliittoon pakotetulle ja avioliiton aikana syntyneelle lapselle.

On perusteltua antaa oikeus vaatia avioliiton kumoamista vain sille osapuolelle, joka on pakotettu avioliittoon. On kuitenkin myös mahdollista, että molemmat osapuolet on pakotettu avioliittoon, jolloin oikeus tulee olla kummallakin osapuolella. On myös kannatettavaa, että harkitaan, tulisiko syyttäjälle antaa oikeus nostaa kanne avioliiton kumoamiseksi.

- 2. Arviomuiston luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?**

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Avioliiton solmimisen edellytyksenä on puolisoitten täysi-ikäisyys. Arviomuistiossa on pohdittu tilannetta, jossa vihkiä vihkisi alaikäisen puolison/pariskunnan tietoisena alaikäisyyteen liittyvästä avioliiton esteestä. Arviomuistion mukaan oikeusministeriön tietoon ei ole tullut tällaisia vihkimisoikeuksien väärinkäyttötilanteita. Muistiossa todetaan vihkimisoikeuden peruuttamisoikeuden olevan varsin tehokas uhka tällaisen menettelyn ehkäisemiseen. Se, että jotain ilmiötä ei ole tullut viranomaisen tietoon, ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, ettei ilmiötä olisi olemassa.

Suomessa vihkiminen on mahdollista sekä siviilivihkimisenä että kirkollisen vihkimisenä. Kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa taikka rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa. Vihkimisten siirtäminen kokonaan siviilivihkimisiksi ehkäisisi tehokkaasti sen, että alaikäisiä henkilöitä vihittäisiin avioliittoon Suomessa. Tästä tulisi käydä laajapohjaista keskustelua ja selvittää asiaa jatkovalmistelun yhteydessä.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Arviomuistion ehdotus on kannatettava. Suomen avioliittolaki mahdollistaa avioliiton solmimisen vain täysi-ikäisenä. Jos Suomessa asuvan alaikäisen avioliitto tunnustettaisiin Suomessa siinä tapauksessa, että se on solmittu ulkomailla, alaikäisavioliittojen kieltoa koskeva sääntely vesittyisi. Arviomuistiossa esitetyllä tavalla tunnustaminen voisi olla (ja sen tulisi olla) poikkeustapauksessa erityisestä syystä mahdollista, jotta vältyttäisiin yksilön kannalta kohtuuttomilta tilanteilta.

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

Erityiset syyt on kuvattu hyvin arviomuistiossa.

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamisääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

Perustelut

Muistiossa ja sen perustana olevassa selvityksessä on kattavasti kuvattu nykytilaa sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja.

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

MLL korostaa laaja-alaisen vaikutusten arvioinnin tärkeyttä asiassa. Hyvät tavoitteet eivät riitä lainsäädäntömuutosten perustaksi, jos muutokset eivät todellisuudessa edistä suojelun kohteena olevien henkilöiden oikeuksien toteutumista vaan pahimmillaan jopa niitä heikentävät. Nämä seikat on hyvin otettu huomioon arviomuistiosta ja selvityksessä.

Toiseksi MLL korostaa lain toimeenpanon merkitystä. Vihkijöillä ja muilla avioliittoasioiden kanssa tekemisissä olevilla tulee olla riittävä tietämys pakkoavioliittoa ja alaikäisavioliittoa ehkäisemisestä ja niihin liittyvästä oikeudellisesta sääntelystä.

Kolmanneksi lasten ja nuorten oikeus- ja seksuaalikasvatuksessa tulee tuoda vahvasti esille se, että avioliitto perustuu puolisoitten itsemääräämisoikeuteen ja että pakkoavioliitto on vakava itsemääräämisoikeuden loukkaus ja että avioliittoa ei voida solmia alaikäisenä.

Neljänneksi MLL korostaa, että pakkoavioliiton uhreille ja alaikäisavioliiton kohteeksi joutuneille tulee tarjota neuvontaa, ohjausta, tukea ja apua. Tämä koskee myös niitä henkilöitä, jotka ovat vaarassa joutua pakkoavioliiton uhriksi tai viedyksi alaikäisenä ulkomaille vihittäväksi.

Yleiskommentti haitallisista käytännöistä

Pakkoavioliitot ja alaikäisavioliitot ovat molemmat haitallisia käytäntöjä, joita julkisen vallan tulee aktiivisin toimin ehkäistä ja niihin puuttua. YK:n lapsen oikeuksien komitea ja naisten syrjinnän poistamista koskeva YK:n komitea ovat antaneet vuonna 2014 yhteisen yleiskommentin/yleissuosituksen haitallisten käytäntöjen torjunnasta. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRC_C_GC_18_julkaisu.pdf

MLL toivoo, että yleiskommenttia haitallisista käytännöistä levitetään aktiivisesti ja että siinä määritellyt toimenpiteet huomioidaan pakkoavioliittoa ja alaikäisavioliittoa ehkäisemisessä ja niihin puuttumisessa.

Komiteat korostavat kokonaisvaltaista lähestymistapaa haitallisten käytäntöjen torjuntaan. Sopimusvaltiolla tulee olla kokonaisvaltainen kehikko haitallisiin käytäntöihin puuttumiseksi. Tämän tulee sisältää seuraavat kokonaisuudet:

- Tiedonkeruu ja seuranta
- Lainsäädäntö ja sen toimeenpano
- Haitallisten käytäntöjen ehkäiseminen
 - o Oikeusperustaisten sosiaalisten ja kulttuuristen normien luominen
 - o Naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen
 - o Valmiuksien kehittäminen kaikilla tasoilla

- o Tietoisuuden lisääminen, julkinen vuoropuhelu ja sitoutuminen
- Suojelutoimet ja tarpeisiin vastaavat palvelut

Iivonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry